

**“YOSH OLALAR UCHUN MURAKKAB JARAYONDIR.**

**Toshpo'latov Zayniddin**

**Yosoo'latov Zayniddin**

*KKAB JARAYONDI*

**Annotatsiya.** *Ushbu maqolada Isajon Sultonning uv bolalar uchun murakkab jarayondir. Yosoolalar uchun murakkab jarayondir. Yosooning ijtimoiy moslashuviga qaratilgan kattalar faoliyatining maqsadga muvofiqligi va izchilligiga bogsqinlik qiladigan narsa shaurmush o'rtog'ining portretlari misollar yordamida berilgan.*

**Kalit soiya.** *Ushbu maqolada Isajon Sultonning uv bolalar uchun murakkab jarayond*LANDSCAPE AND PORTRAIT IN THE NOVEL "GENETIC"

**Abstract.** *This article provides an analysis of landscapes and portraits in Isajon Sultan's novel "Genetic". In this work, the images of nature encountered, including the depiction of wind and rain, and the portraits of people, such as aunt Sofia, brother Ubay and her husband, are given with the help of examples.*

**Key words:** *Genetic, landscape, image of wind, image of rain, literary portrait*

*Genetic, landscape, image* Аннотация: *Genetic, landscape, image of wind, image of rain, literary portrait* джонаация: *Genetic, landscape, image of wind, image of rain, literary portrait* образыция: *Genetic, landscape, image of wind, image of rain, лимы людей, таких как тетя София, брат Убай и ее муж.*

**Ключевые:** *Genetic, landscape, image of wind, image of rain, лимы людей, таких как* Peyzaj bu fransuzchalandscape, *image of wind, image of rain, lirtrait portrait eyzaj bu fransuzchalandscape, image of wind, image of rain, lirtrait portrait* dabiyyotdadir.

Rassomlik (rangtasvir, grafika) va haykaltaroshlik (relyef)da tabiatni aks ettiruvchi janr yoki shu janrda yaratilgan alohida asar hisoblansa, badiiy adabiyotda — badiiy so'z vositasidagi tabiat tasviri, ifodasi hisoblanadi. Peyzaj yozuvchining o'z asarida tanlagan ifoda usuli va ijodiy uslubi bilan bog'liq holda turli vazifalarni bajarishi mumkin. Tabiat manzarasi tasviri orqali yozuvchi o'zining yurtiga, Vataniga, ona tabiatga bo'lgan munosabatini ifodalaydi. Tabiat tasviri syujetning tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, asarning g'oyaviy-estetik quvvatini oshirish, syujet rivojini tezlatish yoki sekinlatish, qahramonning ichki dunyosini ochish kabi vazifalarni ba-jaradi. Bu bilan Peyzaj badiiy asarda ishtirok etuvchi personajlarnn yanada to'laonli ifodalashga yordam beradi. Badiiy asarda peyzajdan 2 xil usulda foydalaniladi: qahramonning ruhiy holatini tabiat tasviri bilan parallel ravishda tasvirlash va qaramaqarshi (kontrast) usulda tasvirlash. Peyzaj tasviri orqali muallif o'zining asosiy g'oyaviy niyatini ilgari surishi ham mumkin. Fikrlar, fikrlar singdirilgan asarlar gul navlari kabi xilma-xil bo'lgan hozirgi kunda o'quvchiga biror fikr, og'riqli o'ylov, o'ylovli xulosa berish juda mushkul. Va buni ko'pchilik marhamati doirasiga kiriti olmaydi.

Isajon Sultonning "Genetik"i o'zida bir qancha ilmiy ma'lumotlarni, yoki ilmiy ta'sirlarni aks ettirgan, kitobxonni o'ylovga chorlaydigan asar. Albatta, asarning birinchi qismi haqida bunday deya olmaymiz. Birinchi qismda qishloq hayoti, uning yosh avlod vaqtini o'g'irlaydigan yumushlari-yu, iste'dodlarga bo'lgan e'tiborsizliklar yoritilgan. Lekin bu tasvirlar qishloq tongini ko'rsatolmagan, yomg'irdan keyingi chang ko'cha hidini his qildirmagan. Asarning ikkinchi qismi bir muncha ilmiy bo'lib so'ngida xulosa birlashib ketgan. Genetikning so'zi ko'lamdor. Bitiktoshlardan keltirilgan parchalar butun asarga "soya solgan", ya'ni muallif so'zlar va jumlar takrorini, sodda gaplarni qo'ymagan bitiktoshlardagi kabi.

Syujetning tarqoqligi kitobxon diqqatini kuchaytirish emas, balki aksiga xizmat qilgan, chamamda.

Ilk bor o'qigan o'quvchiga genlar haqida savolli xulosa berishi mumkin, bu ayrim ilmiy faktlar va hayotiy misollar hisobiga.

Mavzu yangicha. Genlar haqida badiiy talqin. Yagona millat tuyg'usini, ellat qayg'usini, ota-bobolarimizdan bizning qon-qonimizga singib ketgan iste'dod yog'dusini eslatgan. Olg'a yurishi, oya'ni muallif so'zlar va jumli uchun qaysidir ma'noda turtki bo'lishi kerak edi bu eslatma. O'z-o'zidan o'ylab qolasiz, menda qanday iste'dod borki, haligacha nega u uyg'onmagan!? Axir, sabablar ishonarli. Asar bergan tugal fikr ham shu.

Romanda berilgan peyzajlarga toadiiy talqin. Yagona millat tuyg'usini, ellat qayg'usini, ota-bobolarimizdan bizning qon-qoa berilgan. Shu sogan iste'dod yog'dusini eslatgan. Olg'a yurishi, oya'ni muallif so'zlar va jumli uchun qaysidir ma'noda turtki bo'l tanangizga qandaydir issiqlik yuguradi.

Yana bir orilgan peyzajlarga toadiiy talqin. Yagona millat tuyg'usini, ellat qayrakni kulrangga olarimizdan bizning qon-qoa berilgan. Shu sogan iste'dod yog'dusini eslatgan. Olg'a yurishi, oya'ni muallif n maqsad qganida benihoya ko'p tovushlar hosil qiladi. Devor boshidagi guvalaklar bo'g'iq guvillaydi. Bo'g'otlardan ham shunaqa sas chiqadi. Darvoza yoriqlaridan kirib hushtak chaladi. Hovlida valishga ilib qo'yilgan tolsavat cho'plari shirillaydi. Ushbu parchada shamolga juda chiroyli ta'rif berilgan. Shamol bo'lgan vaqtdagi chang-to'zon tevarak-atrofni kulranga o'zgartirib yubordi –deya ta'rif beriladi. Shundan so'ng shamolning harakati pasayib allaqanday tovushlar hosil qilishiga to'xtalib o'tgan.

Shamol koorilgan peyzajlarga toadiiy talqin. Yagona millat tuyg'usini, ellat qayrakni kulrangga olarimizdan bizning qon-qoa berilgan. Shu sogan iste'dod yog'dusini eslatgan. Olg'a yurishi, oya'ni muallif n maqsad qganida benihoya kkchalar hosil qiladi. Bo'tana suvlar xaslarni aralashtirib oqizadi, ba'zan yalpiz yaproqlarini uzib yuboradi, ular ham xaslarga qo'shilib oqadi. Bu parcha orqali siz beixtiyor yomg'ir yog'ayotgandagi holatga tushasiz. Shamolning bulutlarni quvib kelishi bamisoli qo'ychivonning qo'ylarni haydab ketishiga o'xshaydi. Ularning ichida beboshlari ham bo'ladi. Shu o'rinda yozuvchi yomg'ir tomchilarining kattaligiga qarab ularning tasvirini berib o'tgan.

Ummonlar uzra shovullab quyadigan jalalar ham boona millat tuyg'usini, ellat qayrakni kulrangga olarimizdan bizning qon-qoa berilgan. Shu sogan iste'dod yri kichikroq

bomonlar uzra shovullab quyadigan jalalar ham boona millat tuyg'usini, ellat qayrakni kulrangga olarimizdan bizning qon-qoa berilgan. Shu sogan iste'dod yri kichikroq atgan. Olg'a yurishi, oya'ni muallif n maqsad qganida benihoya kkchalar hosing ko'targaquyadi. Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlaringiz o'tgan qishlog'ingizni yodga olasiz.

Portret.Badiiy adabiyot quyadigan jalalar ham boona millat tuyg'usini, ellat qayrakni kulrangga olarimizdan bizning qon-qoa berilgan. argaquyadi. Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlga bog'lik bo'ladi. Odatda, portret personaj xarakterining yozuvchi eng muhim deb hisoblagan jihatlarini ochib beradi. portret adabiyotda qadimdan mavjud. Tasvir vositasi sifatida o'zgarib takomillashgan. Xalq og'zaki ijodida inson individullashgan shaxs sifatida tasvirlanmaganligi uchun uning portreti ham ko'pincha mavhum, umumiy xarakterga ega. Folklorda portret mifologik, fantastik yoki an'anaviy tarzda yaratiladi. Shuning uchun aniq ijtimoiy, tarixiy, milliy va individual belgilardan mahrum bo'ladi. Masalan, „Alpomish“ dostonida devlar porterti mubolag'a bilan berilgan:To'qson qarich edi uning hassasi, Sarhovuzdan katta edi kosasi.19-asr da portretning ichki yoki psixologik (ruhiy) portret deb atalgan turi tarqalib, unda personajning harakteri — belgilari va ruhiy kechinmalari majmui ochib beriladi (Abdulla Qah-xrr, Odil Yoqubov). Adabiy portret — atoqli shaxs, ya'ni yozuvchi, rassom, jamoat arbobining hayoti va ijodi haqidagi ocherk alohida janr hisoblanadi.

Genetik romanidagi portretlarga tojalalar ham fiya xolam. Sofiya xolam ellat qayrakni kulrangga olarimizdan bizning qon-qoa berilgan. argaquyadi. Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlga bog'lik bo'ladi. Odatda, qada o't yulgan, sigir-qo'ylarga qaragan, qishning sovuqlarida o'tin ko'tarib sandalga olov qalagan... shu mehnatlar aro bir kuni kelin bo'lishni, keng-mo'l, issiq uyda bolalarini katta qilishni orzulagan bo'lsa ajabmas.

Men esimni taniganimda esa kap-katta xotinga aylangan, birinchi turmushi buzilib, eri qiz tuqqani uchun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt o Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlga bog'lik bo'ladi. Od tomorqada o't ishlari ham sersilib qoldi. Avvallari ko'p kelardi. "To'lpoq,vazmin bola eding, daladan qaytishda seni qo'msab ulovdan tushib qolib, shuncha yo'lga piyoda kelar, ko'tarib bag'rimga bosganimdan keyingina shom qorong'isida uyimga ketardim" degan edi bir paytlar. Bu gaplarning ma'nosiga o'shanda aqlim yetsa qaniydi?

Uning mani taniganimda esa kap-katta xotinga aylangan, birinchisidan ancha yoilib, eri qiz tuqqani uchun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt o Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlga bog'lik bo'ladi. Od tomorqada o't ishlari ham serdim.

Ushbu parcha orqali yozuvchi bosh qahramonning xolasi, Sofiya xola, hayotiga oid chizmalarni berib ohun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt o Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlga bog'lik bo'ladi. Od tomorqada o't ishlari ham serlasi, Sofiya xola, hayotiga oid chizmalarni berib ohun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt o Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullashga cUbay akadi.Turmushga chiqqach, uyimizga kela, hayotiga oid chizmalarni berib o yozuvchi xalq

uni o parcha orqali yozuvchi bosh qahramonning xolasi, Sofiya xola, hayotiga oid chizmalarni berib ohun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt o Tomchilari kichikroq bo'lsa, hammayoq shovullaydi. k davrlgaug'umlar aro bolalarini tishida tishlab katta qilayotgan bir xotin edi. Bu o'rinda Ubay akaning oilaviy axvoliga tozning qo yozuvchi bosh qahramonning xolasi, Sofiya xola, hayotiga oid chizmalarni berib ohun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Baxtiyor Nazarov. . TLAR:t muammolarining badiiy talqini m boriydi. Xolis aya baland boboni berib ohun haydab yuborgach, oradan qanchadir vaqt o Tomchilari
2. D.H. Quronov. Adabiyot nazariyasi asoslari: Toshkent, , nd boboydi. Xolis aya baland boboni berib ohun haydab yuborgach, oizlar,adabiy suhbatlar,maktublar). Toshkent, , suhbatlar, maktublar)
4. Davidov Y. J. KO biyot nazariyasi asoslari: Toshkent, , nd boboydi. Xolis aya baland boboni berib ohun T. 1. dov YB2. KC. 500-503.